

Ambulant jongerenwerk

Jan Schellekens

Inleiding

Het ambulant jongerenwerk heeft een simpel principe: jongeren worden opgezocht op de plaatsen waar ze hun vrije tijd doorbrengen. Aan de ene kant wordt daarbij bekeken of er mogelijkheden zijn om jongeren te 'activeren' en aan de andere kant te bezien of er obstakels zijn voor jongeren in hun persoonlijke omstandigheden die door middel van 'hulpverlening' weggewerkt kunnen worden.

De inzet van het ambulant jongerenwerk is voor-eerstelijns. Nog voor dat problemen zich echt voordoen, probeert het ambulant jongerenwerk ter plaatse te zijn. Door de aard van de functie is het **steeds opnieuw contact leggen** met jongeren op plaatsen waar zij problemen veroorzaken of ervaren uitgangspunt. Consequentie daarvan is dat jongeren in probleemsituaties dan ook zo adequaat mogelijk doorgesluisd worden naar situaties waarin ze verder werken aan **ontwikkeling, ontplooiing, draagkracht vergroting of draaglast vermindering**.

Deze toeleiding naar activeringsmogelijkheden of doorverwijzing naar hulpverlenende instanties moet dan ook in het licht gezien worden van een procesvoering met groepen jongeren of individuele jongeren. Met andere woorden: de ambulant jongerenwerkers moeten er op kunnen vertrouwen dat een ingezette route ook afgemaakt wordt, zodat de jongere opgroeit tot een zelfstandig individu, dat zijn/haar handelen kan overzien, gevolgen kan inschatten en bewust met het eigen leven en dat van anderen om kan gaan.

Een belangrijke bijkomende taak voor het ambulant jongerenwerk is dan ook te zorgen dat ze zicht heeft op de gevolgen van een doorverwijzing. Goede doorverwijzing vereist dus goede contacten en goed zicht op de instellingen waarnaar wordt doorverwezen of toegeleid. Daar zit dan de beruchte netwerk-ontwikkeling.

Activeringsgericht ambulant jongerenwerk

Ontplooiing, ontwikkeling en draagkracht vergroting

De 'activerings'-poot heeft alles te maken met de gedachte dat jongeren in de leeftijd van 12 tot 24 jaar groeien naar zelfstandigheid en zelfredzaamheid. Begrippen die daarbij in jongerenbeleid van gemeentes worden genoemd zijn dan ontwikkeling, ontplooiing en draagkracht vergroten.

Er wordt dan ook geconstateerd dat jongeren niet altijd gelijke kansen en mogelijkheden hebben. Het zal duidelijk zijn: als de achtergrond, opleiding, handelingsmogelijkheden van jongeren laag is, hebben zij minder optimale mogelijkheden om te groeien tot zelfstandigheid.

Als het de jongeren ontbreekt aan mogelijkheden om hun vrije tijd gezamenlijk door te brengen dan maken ze hun eigen plekjes. De gevolgen daarvan zijn bekend: overlastsituaties in buurten, portieken, parkeergarages en dergelijke. De reacties van de omliggende samenleving zijn bepalend voor het vervolg. Waar dit problemen oplevert, ziet de samenleving het tot haar taak - al dan niet gedwongen door overlastsituaties- jongeren mee naar zelfstandigheid te leiden. Daarvoor staan een aantal instrumenten tot hun beschikking.

De groei naar volwassenheid kenmerkt zich daarnaast onder andere door groepsvorming met leeftijdgenoten. Groepsvorming komt vaak voort uit de gezamenlijke achtergronden:

- de buurt of wijk waarin men woont,
- de opleiding of school,
- de gemeenschappelijke vrije tijdsbesteding (clubs, verenigingen), maar ook
- de voorkeuren voor meer specifieke cultuuruitingen.

Jeugdcultuur die een voorkeur voor een manier van denken en leven weer kan geven. De uitingen zitten dan in voorkeuren voor muziek, kleding, sieraden (al dan niet in het lichaam), sporten maar ook in taalgebruik, dansvormen en middelengebruik. Er zijn veel verschillende soorten van jeugdculturele verschijningsvormen, soms overlappen ze elkaar, soms gaan ze geleidelijk in elkaar over door de afwijkende of veranderende voorkeuren van de individuele jongeren.¹

Afhankelijk van deze achtergronden laten jongeren zich aanspreken door of voelen zij zich uitgenodigd om zich aan te sluiten bij herkenbare zaken, zaken die passen in het verlengde van de eigen cultuur.

(Risico-)jongeren

Iedere gemeente heeft in de leeftijdscategorie 12 tot 24 jaar ca. 15% risicjongeren.

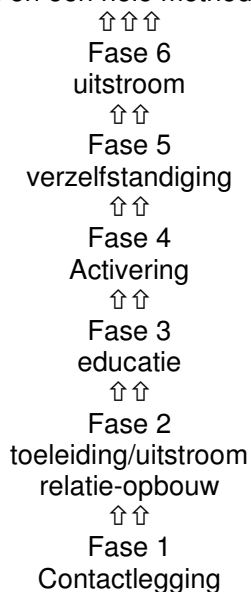
Kenmerken zijn daarvan zijn:

* relatief **meer draaglast** (meerdere problemen, minder stabiele thuissituatie) en

* relatief **minder draagkracht** (minder sociale steun, passieve wijze van omgaan met problemen)

Ten behoeve van risico-jongeren moeten jongerenwerkactiviteiten worden ingezet waarin vrije tijdsbesteding elementen bevat zodat hun draagkracht vergroot wordt. Het ambulante jongerenwerk heeft als taak deze jongeren op een vroeg moment op te pikken en toe te leiden tot die activiteiten. Die moeten dan laagdrempelig zijn en gevolgd worden door educatieve en activerende activiteiten.

Zo'n proces is niet gemakkelijk: tussen oppikken, toeleiden, vertrouwd laten voelen, willen leren en verzelfstandigen zit veel tijd en een hele methodische wereld.

Positiebepaling van het ambulante jongerenwerk

Het ambulante jongerenwerk zit vooral in de eerste twee fases. Contactlegging op de

¹Een aantal vormen zijn extreem in hun verschijning, de groepscodes verstarren. Jongeren gaan leven naar het beeld dat ze (willen) oproepen. Te denken valt dan extreem rechtse en extreem linkse groeperingen.

vindplaatsen, relatie-opbouw, probleemanalyse en beperkte probleemoplossing onder andere d.m.v. ondersteuning, belangenbehartiging, activering en toeleiding vormen de eerste stappen om jongeren toe te kunnen leiden naar omstandigheden waar ze kunnen werken aan de ontwikkeling van zelfstandigheid en zelfredzaamheid. Het breekpunt lijkt echter dikwijls te zitten in het vervolg: de overgang naar fase 3 en 4 om van daaruit verder te werken naar de eindfases.

Accommodatiegebonden jongerenwerk.

Het accommodatiegebonden jongerenwerk is één van de belangrijkste potentiële afnemers van het ambulante jongerenwerk: Jongeren worden naar de ruimtes toegeleid waardoor ze een plaats vinden om hun vrije tijd (leuk en leerzaam) door te brengen. Zoals eerder gemeld hebben risico-jongeren minder draagkracht dan andere jongeren. Om die draagkracht te vergroten moet de input van het jongerenwerk dan ook vooral gericht zijn op het **vergroten van hun mogelijkheden**. Op zich is dat geen gemakkelijke opdracht: jongeren zijn vaak moeilijk te motiveren en hebben weinig bagage om vat te krijgen op de eigen situatie. Maar het niet aanpakken van hun situatie als uitgangspunt voor verdere ontwikkeling levert een averechts effect op: na verloop van tijd worden ze weer buitengeprogrammeerd (via leeftijds grens) of ze vinden andere bezigheden in hun vrije tijd. Het jongerenwerk is dan niet meer geweest dan een vrije tijdpassering en de situatie van risicojongeren is onveranderd.

Het gevolg is dan ook dat ze weer afnemer worden van de diensten van de andere poot van het ambulante jongerenwerk: het vindplaatsgericht werk. Met andere woorden: de doelgroep komt weer gewoon terug. De uitstroom wordt weer instroom, waardoor het ambulante werk aan de andere kant van haar functie komt: preventief werk wordt curatief werk. Hulpverlening neemt dan zoveel tijd in beslag dat voor het benaderen van nieuwe doelgroepen nauwelijks tijd zal zijn. Contact op de vindplaatsen wordt merendeels hulpverlenend contact. Het ambulante jongerenwerk stagneert als het accommodatiegebonden jongerenwerk haar rol niet gericht speelt.

Hulpverleningsgericht ambulante jongerenwerk.

Draaglast verminderen

Jongeren hebben met een veelheid van situaties te maken waarin ze problemen kunnen ondervinden. Problemen die onder verschillende noemers zogenaamde deelleefgebieden worden geplaatst: problemen thuis, met relaties, op school, met leren, werk of werkloosheid, op financieel gebied, in aanraking komen met politie/justitie, persoonlijk emotionele problemen, middelengebruik, slechte gezondheidssituatie. Veel jongeren kunnen die problemen met ouders, vrienden en anderen in de omgeving oplossen. Een belangrijk deel van de jongeren heeft daar meer moeite mee, en vaak breidt een probleem zich uit tot meerdere problemen, waardoor een grote draaglast ontstaat. Het verminderen van die draaglast is belangrijk om ruimte te maken voor een ontwikkeling naar een zelfstandig opererend individu.

Jongeren die met meerdere problemen tegelijk kampen en zelf of in hun natuurlijke omgeving geen mogelijkheden vinden ze op te lossen worden wel risicojongeren genoemd. Ze lopen het risico verder af te glijden².

Aan de hand van een eerste inventarisatie nemen ambulante werkers de deel-leefgebieden

² Zo'n 20 jaar geleden werden jongeren die problemen op alle bovengenoemde gebieden problemen hadden (slechte scholing, geen of slecht betaald werk, problemen in relaties, criminaliteit, druggebruik, slechte huisvesting) randgroepjongeren genoemd. Meestal was dat ook nog bepaald door hun achtergrond, dus hun ouders zaten in dezelfde positie.

onder de loupe. Summiere situatieschetsen gemaakt, er worden knelpunten benoemd en mogelijke oplossingen geformuleerd. Een aantal van die oplossingen hebben te maken met de uitvoering door meerdere instanties van een *samenhangend individueel hulpverleningstraject*. Waar meerdere instanties zich buigen over de problemen van een jongere dient een goede afstemming en samenhang te worden gerealiseerd. Bij meervoudige probleemsituaties is het dus van belang dat de hulpverleners gemeenschappelijke uitgangspunten hebben, een doelbepaling en een eindverantwoordelijke voor de hulpverleningskoers. Met andere woorden: we hebben niets aan netwerkontwikkeling als dat geen samenhang heeft.

Het hulpverleningsgerichte traject zou als volgt moeten verlopen:

Vooraf in het laatste traject - doorverwijzing naar hulpverlenende instanties- doen zich vaak problemen voor. Het is moeilijk om jongeren met meervoudige complexe problematiek doorverwezen te krijgen. Het gevaar dreigt dan dat ambulante jongerenwerkers full-time ambulante hulpverleners worden.

Samenvattend

Het ambulant jongerenwerk heeft een simpel principe: jongeren worden opgezocht op de plaatsen waar ze hun vrije tijd doorbrengen, er worden contacten met hen gelegd en een relatie wordt opgebouwd. Daarbij wordt bekeken of er mogelijkheden zijn om jongeren te 'activeren' of dat er obstakels zijn voor jongeren die hun persoonlijke ontwikkeling in de weg staan en door middel van 'hulpverlening' weggewerkt kunnen worden.